

ANDRZEJ DERDZIUK OFM^{Cap}
Lublin

SPRAWOZDANIE Z PRZEBIEGU SYMPOZJUM „CZŁOWIEK – SUMIENIE – WARTOŚCI”

Czwarte doroczne sympozjum Sekcji Teologii Moralnej KUL odbyło się w dniach 2 i 3 grudnia 1996 roku w Auli im. Stefana kard. Wyszyńskiego Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego. Poprzednie dotyczyły przesłania moralnego Kościoła i koncentrowały się na omówieniu dokumentów Magisterium Kościoła z zakresu teologii moralnej. Pierwsze sympozjum było poświęcone encyklice Jana Pawła II *Veritatis splendor*. Omówieniem moralnej części *Katechizmu Kościoła Katolickiego* zajmowano się podczas spotkania w 1994 roku. Na spotkaniu w grudniu 1995 roku, organizowanym razem z Instytutem Jana Pawła II KUL, podjęto temat obrony życia dzieci nie narodzonych w kontekście nauczania encykliki Jana Pawła II *Evangelium vitae*.

Zamierzeniem organizatorów obecnego sympozjum było uczczenie kilkudziesięcioletniej pracy ks. prof. Seweryna Rosika i podjęcie problematyki poruszanej w jego twórczości naukowej. Było to związane z faktem wydania książki pamiątkowej ku jego czci i uroczystego wręczenia jej Jubilatowi przez Prorektora KUL ks. prof. dra hab. Bolesława Bartkowskiego. Sympozjum miało trzy części zgodnych z tytułem całości „Człowiek – Sumienie – Wartości”, który oddaje zakres tematyczny rozważań.

Pierwsza część poświęcona była osobie księdza profesora Rosika, wybitnego pedagoga, uczonego i wspaniałego człowieka. Przemówienia ks. Prorektora B. Bartkowskiego, ks. Dziekana Anzelma Weissa i laudacja zaprezentowana przez ks. prof. Janusza Nagórny ukazały sylwetkę człowieka, który umiał połączyć ogromną erudycję z wielką prostotą, wnikliwość badacza z umiejętnością zdziwienia dziecka.

Prorektor KUL, ks. prof. B. Bartkowski, podziękował w imieniu władz uczelni za postawę wspaniałego naukowca i pedagoga, która niezmiennie cechowała Jubilata. Przypomnił też zadania katolickiego teologa, które spełniał ks. Rosik. Dziekan Wydziału Teologii KUL, ks. A. Weiss, pochodzący podobnie jak Jubilat z diecezji poznańskiej, wspominał wspólnie spędzane lata studenckie oraz wskazał na niezwykle cechy charakteru ks. Rosika.

Ks. prof. J. Nagórny, Kierownik Sekcji Teologii Moralnej KUL, zaprezentował najpierw osobę Jubilata, jego życiorys i przymioty charakteru. Następnie ukazał doro-

bek naukowy ks. Rosika z wyliczeniem dziedzin badawczych i zaznaczeniem najważniejszych publikacji. Ks. Rosik zajmował się przede wszystkim problematyką sumienia i podchodząc w sposób filozoficzny do rozważanych zagadnień umiał dostrzec sposób przeżywania wartości moralnych przez konkretnego człowieka.

W dalszej części laudacji znalazło się omówienie zaangażowania ks. Jubilata w ramach KUL, gdzie pełnił liczne funkcje i posługi. Bardzo cenny był jego wkład w działalność Towarzystwa Naukowego KUL. Ks. Rosik działał też wśród moralistów polskich pełniąc funkcję sekretarza Sekcji Ogólnopolskiej oraz biorąc udział w licznych sympozjach jako referent i aktywny uczestnik dyskusji. Jest też współautorem podręcznika wydawanego pod redakcją S. Smoleńskiego *Powołanie chrześcijańskie*.

Ks. Rosik jako pracownik KUL przez wiele lat dojeżdżał z wykładami do Olsztyna, Poznania, Opola i Pieniężna. Przesłane listy gratulacyjne przez Ks. Prymasa Polski Józefa kard. Glempa i Metropolitę Warmińskiego ks. abpa Edmunda Piszczka, ukazujące wkład ks. prof. Rosika w życie Kościoła w Polsce, przeczytali: ks. prof. A. Dziuba – Kierownik Sekretariatu Prymasa Polski oraz ks. dr A. Lesiński z Olsztyna. Następnie br. Andrzej Derdziuk OFM^{Cap} odczytał telegramy od moralistów, którzy nie mogli przybyć osobiście na uroczystość.

W swoim przemówieniu na podsumowanie tej części sympozjum ks. prof. Rosik przypomniał istotę powołania naukowca oraz wskazał na zadania stojące przed współczesnym przekazem teologii moralnej. Dziękując uczestnikom sympozjum wykazał się charakterystyczną dla siebie celnością słów i umiejętnością wyrażania tego, co myśli.

Należy podkreślić bardzo rodzinną atmosferę spotkania wynikającą zarówno z treści wygłaszanych przemówień, jak i z obecności wielu gości z różnych ośrodków uprawiania teologii moralnej w Polsce. Przybyli bowiem profesorowie, koledzy i uczniowie Profesora Rosika z Warszawy, Krakowa, Poznania, Wrocławia, Opola, Olsztyna, Kielc. Na tę część sympozjum przyszło też wielu profesorów KUL, którzy w ten sposób chcieli wyrazić swój szacunek dla ks. Rosika.

Po wręczeniu księgi pamiątkowej i przemówieniu Jubilata zabrał głos ks. prof. Stanisław Olejnik, emerytowany profesor ATK, który przez dziesięć lat wykładał w KUL. Mówił on na temat etosu narodowego Polaków, zatrzymując się na prezentacji wad i zalet narodu polskiego. Zarysowanie kontekstu, w jakim przychodzi żyć i działać ludziom we współczesnej Polsce, stanowiło pogłębienie problematyki zamierzonej przez organizatorów w pierwszej części. Mówca wskazał na zagrożenia, ale też ukazał zadania moralistów w dostosowywaniu języka do poziomu słuchaczy i popularyzacji nauczania Kościoła w zakresie teologii moralnej. Dopelnieniem tego wieczoru była kolacja w stołówce akademickiej KUL. Braterska atmosfera spotkania udzielała się wszystkim jej uczestnikom.

Drugi dzień sympozjum rozpoczęto od Mszy świętej w kościele akademickim KUL koncelebrowanej pod przewodnictwem Jubilata ks. prof. Seweryna Rosika. W wygłoszonej homilii ks. dr S. Nowosad wskazał na konieczność zdobywania prawdziwej mądrości, której źródłem jest pokorne pochylanie się nad Słowem Bożym.

Pierwszy referat tego dnia wygłosił ks. prof. dr hab. F. Greniuk. W bardzo instruktywnym opracowaniu ukazał różne koncepcje sumienia i historię dochodzenia do ich ukształtowania. Kompetentna prezentacja zagadnienia ukazała uczestnikom ewolucję pojmowania sumienia, którego najwyższym szczytem jest koncepcja chrześcijańska jako „głosu Bożego” i „najtajniejszego sanktuarium, w którym człowiek spotyka się z Bogiem”. W dyskusji po referacie prowadzonej przez ks. dra hab. I. Mroczkowskiego zwrócono uwagę na konieczność uwspółcześnienia ujmowania koncepcji sumienia i poszerzenia go o wymiar personalistyczny. Ks. prof. S. Olejnik odniósł się do koncepcji sumienia w teologii francuskiej pozostającej pod wpływem materialistycznie zorientowanej psychologii Z. Freuda. W Polsce tę koncepcję podejmuje środowisko „Znaku”. W toku dyskusji ks. Rosik podał definicję sumienia uwzględniającą współczesne zdobycze nauki. Ks. Greniuk odnosząc się do wypowiedzi dyskutantów przypomniał, że dla niewierzących sumienie staje się obroną przed Bogiem, dla wierzących zaś Bóg usprawiedliwia to, co odkrywane jest w sumieniu jako wina. Można to streścić w łacińskim powiedzeniu „Deus accusator, cor iustificator” oraz „Deus iustificator, cor accusator”.

Zamiast ks. Basilio Petrá z Florencji, który nie mógł przybyć z powodu choroby, tekst opracowanego przez niego referatu *Problematyka sumienia w teologii prawosławnej* przeczytał ks. dr S. Mojek. W tym wystąpieniu zostały zaprezentowane dwa nurty w teologii prawosławnej. Autor praktycznie omówił dwa podręczniki prawosławnych moralistów. Jeden z nich pochodzi z Grecji, drugi z Rumunii. W dyskusji po referacie zabrał głos ks. prof. J. Pryszmont, znawca teologii moralnej wschodniej. Zarysował on naukę o sumieniu u św. Teofana Pustelnika, jednego z najwybitniejszych teologów prawosławnych. Istnieją istotne podobieństwa w ujmowaniu sumienia między teologią prawosławną a teologią katolicką. Ks. S. Nowosad zaprezentował naukę o sumieniu w teologii anglikańskiej. Nie różni się ona zasadniczo od ujęcia katolickiego, ale w szczegółowych wyborach dochodzi do innych konkluzji.

Kolejnym zagadnieniem, które wyplłynęło w dyskusji, była kwestia „theosis”, czyli przebóstwienia w teologii greckiej. Ks. Pryszmont przypomniał, że jest to główna idea w teologii wschodniej, która pragnie ukazać odnowienie natury ludzkiej dokonane przez Chrystusa. Istotą tego odnowienia jest żywotna więź z Bogiem. Ks. prof. F. Greniuk wskazał na istnienie tej idei u Ojców Kapadockich rozumianej przez nich ontologicznie. W teologii zachodniej została ona wyrażona na płaszczyźnie moralnej przez „ambulare coram Deo”. Doprowadziło to w konsekwencji do legalizmu. Próby odnowy katolickiej teologii moralnej znalazły swój wydzźwięk w teologii Ciała Mistycznego rozwijanej przez E. Merscha.

Popołudniowa sesja rozpoczęła się od referatu ks. prof. S. Rosika *Sumienie – między wolnością a prawdą*. Autor poddał wnikliwej analizie pojęcie sumienia i ukazał obok jego definicji istotne ograniczenia sumienia, które winno poruszać się na płaszczyźnie prawdy. Ks. Rosik zanalizował niebezpieczeństwa grożące sumieniu ze strony relatywizacji prawdy oraz zbytniego podkreślania autonomii ludzkiej wolności. W dyskusji po referacie o. prof. J. Nowak przypomniał, że między prawdą a kłamstwem nie

ma wartości pośredniej. Jednak dzisiaj mówi się, że między nimi jest ludzkie doświadczenie. Prowadzi to nieuchronnie do relatywizmu etycznego, gdyż człowiek boi się prawdy. Ks. Rosik stwierdził, że mimo subiektywistycznego pojmowania wartości mają one swoje obiektywne znaczenie.

W dyskusji panelowej, prowadzonej przez ks. I. Mroczkowskiego, zostały przewidziane trzy wypowiedzi poświęcone problematyce wartości. Ks. dr S. Nowosad w błyskotliwym eseju ukazał wartości we współczesnym świecie anglosaskim. Mimo negowania lub odrzucania wartości w świecie polityki zdominowanej przez postmodernizm są widoczne w kręgu tej kultury znaki odrodzenia moralnego, które może doprowadzić do odnowy życia ludzkiego. Ks. Nowosad, zajmujący się w swoich badaniach naukowych teologią moralną anglikańską, przypomniał bezdroża myślenia postmodernistycznego, którego przykładem jest Bill Clinton oraz, na przykładzie eseju P. Johnsona, wskazał na możliwość odrodzenia się moralności poprzez wzrost rozumienia w świecie niegodziwości zabijania nie narodzonych.

Ks. prof. J. Nagórny w swoim wystąpieniu odniósł się do pojęcia odpowiedzialności. Mówca ukazał współczesne wezwania do poczucia odpowiedzialności i zaprezentował przejawy znieprawienia sumienia prowadzącego do zagubienia odpowiedzialności. Br. dr Andrzej Derdziuk przedstawił wartości w projekcie Konstytucji RP. Autor wykazał brak istnienia jednolitego systemu aksjologicznego projektu oraz wyliczył wartości faktycznie zawarte w Konstytucji. Zarzucił on Autorom Konstytucji niespójność proponowanego systemu wartości, którego założenia są niejasne. Ekspertci powoływani przez Komisję Ustawodawczą wykazywali się nieznaną istotą prawa naturalnego.

W dyskusji po tych wystąpieniach ks. dr. J. Wróbel zapytał o personalistyczną koncepcję sumienia. Prawda o naturze człowieka konstytuuje wybór sumienia, gdyż wolność jest możliwością odrzucenia antywartości. W rozumieniu personalistycznym miłość pozostaje w funkcji sumienia. Ks. Rosik przypomniał, że miłość nadaje normę przez swe wymagania. Normatyw miłości jest bowiem jedynym właściwym sposobem odniesienia do człowieka. Dyskutanci zatrzymali się nad problematyką konkretnych wyborów moralnych we współczesnej sytuacji. Podniesiono między innymi problem zaangażowania politycznego duchownych w obronie wartości chrześcijańskich. Ks. Jeżyna zwrócił uwagę na konieczność gromadzenia się ludzi sumienia w Akcji Katolickiej.

Symposium Sekcji Teologii Moralnej KUL ukazało potrzebę popularyzacji nauki Kościoła na temat zaangażowania chrześcijan w życie polityczne społeczeństwa. Promocja osoby ludzkiej oparta na prawdziwej koncepcji człowieka, wzmacnianie rozumienia sumienia prowadzące do ukształtowania człowieka sumienia oraz wyjaśnianie i propagowanie wartości mogą przyczynić się do odnowy życia społecznego. Problematyka podjęta podczas sympozjum sytuuje się wśród bardzo aktualnych zagadnień teologicznomoralnych.